

## BÍRÓSÁGI POLGÁRI NEMPERES ELJÁRÁSOK

- Száznál is több azon polgári jogi ügytípusok száma, amelyeket nemperes eljárásban lehet a bíróságokon intézni.
- Az ügytípusok legnagyobb része a 106 járásbíróságon és a hat budapesti kerületi bíróságon intézhető.
- A bírósági polgári nemperes eljárások száma a járásbíróságokon 2016-ban 13 százalékkal nőtt, elsősorban a határzárból adódó kártalanítások intézése miatt.
- Az összes bírósági polgári nemperes ügy több mint felét a pszichiátriai betegek intézeti gyógykezelésének elrendelése és fenntartása teszi ki.
- Az öt éve eltűnt közeli hozzátartozó holtta nyilvánításával lehetővé válik a hagyatéki eljárás.
- A bizonyítottan bekövetkezett halálesetről a halotti anyakönyvi kivonattal nem rendelkező hozzátartozó kérheti a halál tényének megállapítását.
- Az eltűnt után családja kérheti azokat a juttatásokat, amelyekre a halála esetén lennének jogosultak.
- Ha a házasságban született gyermek biológiai apja nem az anya házastársa, kérhető az apaság vélelmének megdöntése.

*Az alábbi Infojegyzet "A bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról" szóló, [T/17166.](#) számú törvényjavaslatához készült. Áttekinti ezen eljárások közös sajátosságait, majd friss adatokkal szemlélteti a bíróságokra háruló munkaterhet, végül bemutatja a törvényjavaslatban nevesítve szabályozott egyes ügytípusokat..*

Eltűntnek nyilvánítás, külföldön hozott ítélet elismerése, általános meghatalmazások bejegyzése – csak néhány azon, száznál is több ügytípus közül, amelyet annak ellenére bíróság előtt kell intézni, hogy esetükben nincs szó jogvitáról, nem szükséges tehát tárgyalást lefolytatni. Az eljárás jelentős részben adminisztratív jellegű, gyorsabban és költséghatékonyabban elintézhető, mint egy peres ügy, az eljáró bíró, illetve sok esetben a bírósági titkár az ügytípusok 90 százalékában egy személyben hoz végzést: ezek a **nemperes eljárás fő jellemzői**.

Az eljárás gyorsítását szolgálja az is, hogy az egyes ügytípusoknál gyakran szerepel ügyintézési határidő, miközben a peres eljárásoknál ez szokatlan.

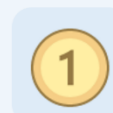
E jellemzők közül is elsősorban a gyorsaság és a költséghatékonyság voltak azok, amelyek legfőképpen hozzájárultak ennek a hagyományos perekhez képest atipikus eljárási formának a folyamatos térhódításához: az elmúlt húsz évben mindvégig **növekedett mind a nemperes eljárásban intézhető ügytípusok, mind a lefolytatott eljárások száma**.

**Bővült az eljárásban illetékes szervek köre** is: a bíróságokon kívül közjegyzők és végrehajtók is szerephez jutottak: közjegyzői nemperes eljárásra példa a hagyatéki eljárás, a fizetési meghagyás, illetve az elvesztett, eltulajdonított vagy megsemmisült értékpapír semmissé nyilvánítása, míg a végrehajtási eljárások a végrehajtók feladatkörébe tartoznak.

### A NEMPERES ELJÁRÁSOK ÁLTALÁNOS SAJÁTÓSÁGAI



Egy bíró vagy bírósági titkár jár el az ügyben, s nem tanács



Olcsóbb a peres eljárásnál



Gyorsabb a peres eljárásnál



A bíró, bírósági titkár végzést hoz

Forrás: Infoszolg

A bíróságokon intézhető polgári nemperes eljárások túlnyomó többségét a lakossághoz legközelebb található 106 járásbíróságon, illetve a hat budapesti kerületi bíróságon lehet intézni.

Az egy szinttel feljebb található 19 megyei és a fővárosi törvényszék illetékes döntően az alapítványokkal, társadalmi szervezetekkel illetve a szellemi tulajdonnal kapcsolatos nemperes eljárások lefolytatásában amellet, hogy egyben a járásbíróságok döntései elleni fellebbezés fórumai is. Az öt ítéletábra már egyértelműen az alsóbb fokú nemperes eljárások elleni jogorvoslat helyszíne.

**A POLGÁRI NEMPERES ELJÁRÁSOK NAGYSÁGRENDJE A BÍRÓSÁGOKON**

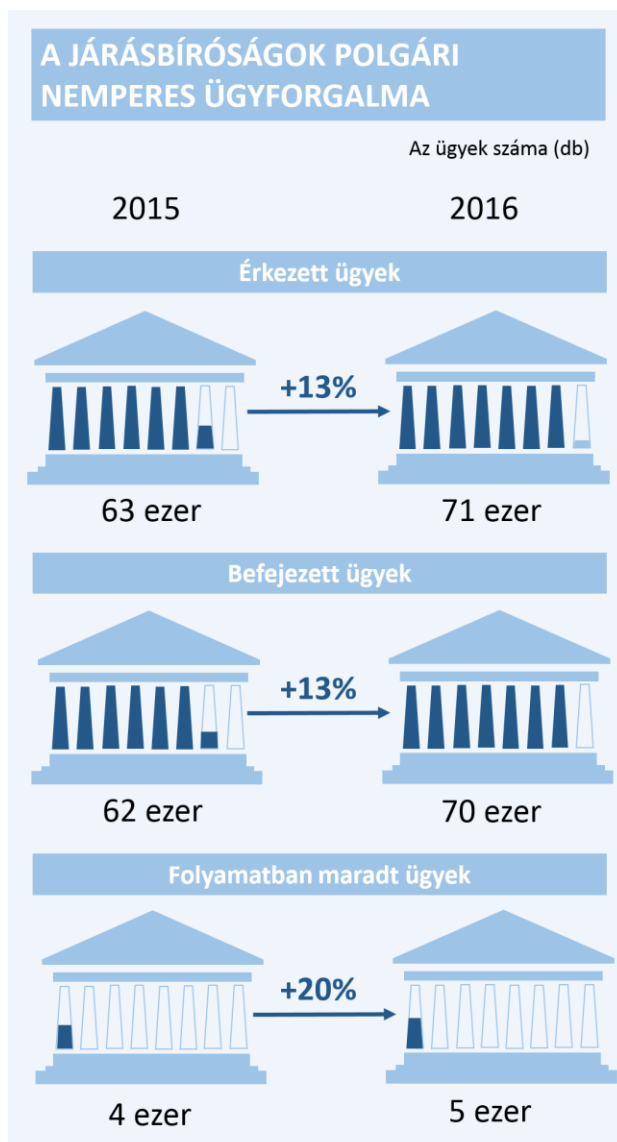
A járásbíróságokhoz **2016-ban mintegy 13 százalékkal több nemperes ügy érkezett**, mint egy évvel korábban. A növekedés tekintélyes részét a letéti nemperes ügyek megháromszorozódása okozta, **melynek háttérben az ideiglenes határzár kiépítése állt**. Azok a földtulajdonosok ugyanis, akik ingatlanán keresztül húzódik a határkerítés, kártalanításra jogosultak, melynek összegét az Országos Rendőrfőkapitányság előzetesen bírósági letétbe helyezte, így a jogosultak a nekik járó összeghez letéti eljárás révén juthattak hozzá.

Ez az új munkateher ráadásul területileg teljesen egyenlőtlen módon érintette a járásbíróságokat: Gyulán a letéti ügyek száma 2005-höz képest huszonnyolcszoros, Nyíregyházán tizenegyszeres, Debrecenben nyolcszoros mértékűre növekedett.

A befejezett ügyek száma lépést tudott tartani az érkezett ügyek növekvő számával, ami azt is jelentette, hogy az érkezett ügyek túlnyomó többségét sikerült még az adott évben le is zárni.

Ezzel együtt is jelentősen, **20 százalékkal növekedett az ügyhátralék**, ismét csak a letéti ügyek magas számából következően.

Az összes, bíróságok előtt zajló polgári nemperes eljárás több mint fele évről évre a pszichiátriai betegek intézeti gyógykezelésének elrendelése és fenntartása, a letéti ügyek pedig a megnövekedett mértékűk ellenére is



Forrás: Infoszolg / [Országos Bírósági Hivatal, 2017.](#)

csak az összes ügy 16 százalékát tették ki 2016-ban.

A járásbíróságokéhoz hasonló mértékű, **12 százalékos növekedés** volt tapasztalható az eggyel magasabb szint, **a törvényszékek elé érkező nemperes ügyek mennyiségét illetően**, ám itt elsősorban az alapítványok, civil szervezetek részéről érkezett megnövekedett megkeresés állt a háttérben.

A következő szint, azaz **az ítéletábrák elé az előző évinél 16 százalékkal több, mintegy 6.000 nemperes ügy érkezett**, azaz a tehernövekedés itt is érezhető volt.

**NEMPERES ELJÁRÁSBAN INTÉZHETŐ  
ÜGYTÍPUSOK**

Az alábbiakban a százat is meghaladó számú bírósági polgári nemperes eljárás közül a törvényjavaslat által külön is tárgyalt öt ügytípus sajátosságait vesszük számba.

**A holtak nyilváníatás**

Ha az eltűnt személy eltűnésének napjától már eltelt öt év, ám az eltűntről semmilyen információ nem áll rendelkezésre, a közeli hozzátartozó vagy a gyámhatóság kérelmére elindítható a holtak nyilváníatási eljárás

Ebben az esetben a bíróság az illetőt holtak nyilváníatja, sőt, a halál időpontját is meghatározza: ez mindig az eltűnést követő hónap tizenötödik napja. A halál bekövetkezte ugyan csak vélelem, hiszen az eltűnt akár élve fel is bukkanhat, öröklési, hagyatéki szempontból mégis elhunytak kell tekinteni mindaddig, míg ez a vélelem meg nem dől, így megindulhat a hagyatéki eljárás.

**A halál tényének megállapítása**

Az előző nemperes eljáráshoz képest itt az a lényeges különbség, hogy az illető elhunytáról biztos információ áll rendelkezésre, ám a haláleset követően valamilyen oknál fogva nem készült halotti anyakönyvi kivonat (például külföldön történt baleset vagy tömegszerencsétlenség áldozata lett az illető).

A halál időpontjának meghatározása ebben az esetben is nagy jelentőségű az öröklés miatt.

**Az eltűntnek nyilváníatás**

Az eltűntnek nyilváníató eljárás akkor releváns, ha az eltűnés óta ugyan még nem telt öt év, az eltűnt családjának azonban szüksége lenne a megélhetéséhez arra a jövedelemre, amelyre az illető halála esetén jogosult lenne (például árvasági ellátás, özvegyi nyugdíj).

Bár a rendőrség jelenleg több, mint négyezer eltűnt személyt [tart nyilván](#), holtak, eltűntnek nyilváníató, illetve a halál tényét megállapító bírósági eljárat 2016-ban mindössze 193 esetben indítottak a járásbíróságok előtt, míg egy évvel korábban 340-et.

**Az apaság vélelmének megdöntése**

Az apaság vélelmének megdöntésére irányuló eljárásnak abban az esetben van helye, ha a házasságban született gyermek vér szerinti édesapja kétséget kizáróan nem az anya házastársa, ugyanakkor a gyermek fogantatására természetes úton került sor.

Alapesetben a gyermek születési anyakönyvi kivonatában apaként az a férfi szerepel, akivel az édesanya házasságban él, s a gyermek az ő nevét is viseli. Sok esetben azonban a házasság már csak papíron létezik, s a házastársak egymástól különváltan élnek. Ilyenkor a gyermek biológiai apja nem tehet teljes hatályúapai elismerő nyilatkozatot addig, míg a férj vélelmezettapai jogállása meg nem dől.

Az új Polgári Törvénykönyv 2014. március 15-i hatályba lépésével vált lehetségessé nemperes eljárásban rendezni az apasági vélelem megdöntését. A hosszadalmasabb peres eljárás elkerülésének azonban az a feltétele, hogy az anya és a két érintett férfi között ne legyen vita, s mindannyian rendezni szándékozzanak az apaság kérdését, hogy a házastársak között a gyermek születését megelőző háromszáz napban már megszűnt legyen a valódi életközösség, továbbá a biológiai apa kész legyen a gyermeket teljes hatályú elismerő nyilatkozattal magáénak elismerni.

Az eljárás ez esetben a három együttes kérelmező közös meghallgatásából áll, majd a végzés kimondja az apasági vélelem megdöntését.

**A házastársi vagyonszövetség megszűntetése vagy helyreállítása**

Amennyiben a házasságkötéssel párhuzamosan nem kerül sor a leendő házastársak között házassági vagyonszövetség szerződésre, a házassággal vagyonszövetség jön létre. Szükség lehet azonban arra, hogy a házasság alatt a közös vagyon megosztására kerüljön sor: az ún. *házastársi életközösség alatti házastársi vagyonszövetség megszűntetését* célzó nemperes eljárásnak ezekben az esetekben van létjogosultsága.

Az eljárás megindításához azonban az is szükséges, hogy a közös vagyont az egyik házastárs hibájából valami olyan veszély fenyegetse,






amely a vétlen másik házastárs vagyónrészt is érinti, például egy jelentős adósság, egy végrehajtási vagy felszámolási eljárás, de olyan élethelyzet is előfordulhat, hogy a cselekvőképzetlenné vált házastárs mellé kirendelt gondnok nem az illető házastárs, s ez a vagyoni ügyekben való rendelkezését is korlátozhatja.

Jelentős előrelátást igényel azonban a közös vagyón sérelmében vétlen házastárs részéről az

eljárás mielőbbi megindítása, mert a végzés csak a jövőre nézve mondhatja ki a vagyón megosztását, a közös vagyónban bekövetkezett károsodást utólag a bíróság nem képes orvosolni.

Hasonlóan a vagyónközösség felbontására irányuló kérelemhez, lehetőség van a vagyónközösség ismételt helyreállítását is kérni.

### A TÖRVÉNYJAVASLATBAN SZABÁLYOZOTT ÜGYTÍPUSOK

 <p><b>Holtak nyilvánítás</b></p>	<p>Öt éve eltűnt közeli hozzátartozó holtak nyilvánítása, melynek révén megnyílik az öröklés</p>	 <p><b>Apaság vélelmének megdöntése</b></p>	<p>A házasságban, természetes úton született gyermek biológiai édesapja kétséget kizáróan nem az anya házastárs</p>
 <p><b>Eltűntnek nyilvánítás</b></p>	<p>Az eltűnt családjának szüksége van arra a jövedelemre, amely az eltűnt halála esetén megilletné (árvasági segély, özvegyi nyugdíj)</p>	 <p><b>Halál tényének megállapítása</b></p>	<p>Bizonyítottan elhunyt közeli hozzátartozó, ám a halálesetről nincs anyakönyvi kivonat (például repülőgép-szerencsétlenség)</p>
 <p><b>Házastársi vagyónközösség megszüntetése</b></p>	<p>A közös vagyont az egyik házastárs miatt veszély fenyegeti (például eladósodás), amely a másik házastárs vagyónrészt is érinti</p>		

Forrás: Infoszolg

#### Források:

- [2015. évi statisztikai évkönyv](#). Országos Bírósági Hivatal, 2016.
- [2016. évi statisztikai évkönyv](#). Országos Bírósági Hivatal, 2017.
- [Beszámoló a bíróságok 2016. évi ügyforgalmáról](#). Országos Bírósági Hivatal, 2017.
- Csehi Zoltán: [A Polgári Törvénykönyv időfogalma és magánjogunk időfelfogása](#). Bp., 2013.
- Fromm Tünde: Az apaság vélelmének megdöntése nemperes eljárásban: a Ptk. új jogintézménye a joggyakorlat tükrében - Családi Jog, 2017/1.
- Havasi Bálint: [Halál és eltűnés](#) - Közjegyzők Közlönye, 2011/6.
- Nádai Judit: [Elhidegülés után, avagy mi lesz a házastársi vagyón sorsa? – 1. rész](#) - Jogászvilág, 2014. szeptember 16.
- Szakácsné dr. Székács Viktória: [A holtak nyilvánítás és a halál tényének bírósági megállapítása iránti eljárás szabályai](#) - Jogi Fórum, 2014. november 10.
- Zahoránszky dr. Ungvári Ilona Mercedes: [Az apaság vélelmének megdöntése nemperes eljárásban](#) - Jogi Fórum, 2015. május 15.

Készítette: Dr. Samu Nagy Dániel  
Képviselői Információs Szolgálat  
E-mail: [infoszolg@parlament.hu](mailto:infoszolg@parlament.hu)

infoszolg

Internet: [www.parlament.hu/infoszolg](http://www.parlament.hu/infoszolg)  
Intranet: [intra.parlament.hu/infoszolg/](http://intra.parlament.hu/infoszolg/)  
Tel.: (1) 441-4529; (1) 441-6486